

Hodnocení: 4 body (ještě) – dobré, tu podstatnou věc tam máte; ale mělo by to být poloviční co do rozsahu: dejte si na to příště pozor

Věda, technologie a politika
Anotace k textu č. 3:

Zuzana Lenhartová

MERTON, Robert (1968): The Matthew effect in science: The reward and communication systems of science are considered. *Science*, 159 (3810): 56-63

Alternativní název: Nespravedlivost distribuce vědeckého uznání a její výhody pro vědecký pokrok.

Shrnutí:

Robert Merton ve svém textu analyzuje způsob, jakým je ve vědecké komunitě distribuováno uznání. Při této distribuci dochází k tzv. Matoušově efektu – tedy nerovnoměrnému rozdělování uznání a dalších zdrojů, odvíjející se od současného statusu daného vědce. Vzniká tak jakýsi „třídní systém“ vědců, založený na nerovných přístupech k uznání. Dalších ocenění se tak dostává mnohem pravděpodobněji již oceňovaným, významným vědcům, než vědcům neznámým, a to navzdory skutečnosti, že jejich reálný přínos vědě může být totožný. Typicky se Matoušův efekt projevuje v případě spolupráce slavnějšího vědce s méně slavnými či v případě nezávislého několikanásobného objevu provedeného několika vědci.

Tato nespravedlnost pro jedince má ale pro vědu jako takovou několik pozitivních důsledků. Pokud na vědu budeme nahlížet jako na systém komunikace, působí Matoušův efekt jako heuristická zkratka, která ulehčuje orientaci v obrovském množství vědeckých příspěvků. Nestací totiž, že vědce daná myšlenka napadne či že je proveden určitý experiment. Zásadní na celé věci je, aby byl schopen celou věc efektivně komunikovat do světa, a tím rozšiřovat všeobecné vědění. Pro tento cíl (komunikaci nového poznání), je samozřejmě výhodnější, když je daný objev proveden a prosazován více vědci nezávisle na sobě, protože se tak zvyšuje pravděpodobnost, že objev bude opravdu začleněn do „těla“ vědy.

To, že při komunikaci navenek obvykle „zvítězí“ již známí vědci, je podle Mertona důsledkem dvou skutečností. První jsou jejich psychosociální vlastnosti – jejich vyšší sebevědomí a určitá odvaha (částečně vrozené, částečně získané díky předchozímu uznání jejich práce a specifické socializaci ve vědě) jim umožňují pouštět se do nových, náročných problémů a nenechat se odradit tím, že přínos jejich práce a její ocenění se nedostaví ihned. Zároveň na sebe a své kolegy (v důsledku své pozice ve vědě) kladou vysoké nároky, a tak jsou podepsáni pouze pod publikacemi přinášejícími podstatné poznatky. Tím se jejich jméno utvrzuje v pozici heuristické zkratky.

Druhou je skutečnost, že pro šíření informací je jednodušší využít již systematizovaný a strukturovaný soubor poznatků jednoho vědce či skupiny, než tytéž poznatky, ale roztříštěné v příspěvcích mnoha různých vědců (typická je např. práce Sigmunda Freuda).

Kromě pozitivních důsledků s sebou Matoušův efekt nese také jeden negativní, omezující rozvoj vědy – to když důležité vědecké objevy leží dlouho nepovšimnuty kvůli neznámosti jejich autorů. Tento jev však podle Mertona není příliš častý.